

Advies Concept RES Holland Rijnland

27 mei 2020

Achtergrond, positie en rol Programmaraad

De Programmaraad van de RES Holland Rijnland bespreekt, becommentarieert en adviseert de Stuurgroep RES Holland Rijnland gedurende de ontwikkeling van deze RES (Regionale Energie Strategie).

De Programmaraad bestaat uit vertegenwoordigers van een brede groep maatschappelijke organisaties en bedrijven die betrokken zijn bij de ontwikkeling van energiebesparing en duurzame energie in de regio. Partijen in de Programmaraad zijn: Natuur en Milieufederatie Zuid Holland, koepel woningbouwcorporaties (Holland Rijnland Wonen), Drinkwaterorganisatie (Dunea), Landbouworganisatie (LTO-Noord), Greenports (Boskoop; Duin- en Bollenstreek), Energiecoöperaties (Rijnland Energie), Netbeheerder (Liander), Heineken (als belangrijke werkgever en energieverbruiker in de regio), werkgeversorganisatie (VNO-NCW Rijnland), onderwijs (mboRijnland, Univ.Leiden), jongerenorganisaties, NP RES, e.a. De samenstelling van de Programmaraad is opgenomen in Bijlage 1.

De Stuurgroep RES Holland Rijnland heeft recent (25 maart) de eerste versie van een Concept RES opgesteld die o.a. is toegestuurd aan de gemeenteraden van alle gemeenten in de regio Holland Rijnland.

De Programmaraad is gevraagd om over deze Concept RES een advies uit te brengen. Dit advies moet ingaan op de regionale ambities en voorgestelde aanpak en tevens met suggesties komen hoe die mogelijk gemaakt kunnen worden of – als dat lastig is – wat de randvoorwaarden zijn waarop die wel gerealiseerd kunnen worden.

De Programmaraad heeft in twee bijeenkomsten (26 februari en 8 april) over input voor resp. over de eerste versie van de Concept-RES gesproken. Dit advies is een weergave van die discussies aangevuld met observaties en bevindingen op basis van nadere bestudering van het beschikbare concept.

Samenvatting

De Programmaraad vat hieronder de kernpunten uit het advies samen. Deze punten worden in het vervolg uitgebreider toegelicht.

- *De ambities in de RES lijken haalbaar, maar zijn vaak ook nog vaag en oningevuld.*
- *Een aantal acties die een lange voorbereidingstijd vragen al in gang zetten voordat de RES definitief is omdat anders realisatie van de ambities voor 2030 niet mogelijk lijkt.*
- *De raad ondersteunt het voornemen om het participatieproces lokaal te organiseren, met voldoende ondersteuning vanuit de regionale organisatie.*
- *De raad adviseert de twee beschreven denkrichtingen te combineren tot één plan van aanpak waarin de ambitie uit het Klimaatakkoord om 50% lokaal eigendom te realiseren gecombineerd wordt met bundeling van opwek bij infrastructuur en met respect voor landschappelijke waarden.*
- *De raad adviseert energiebesparing door isolatie en (klein- en grootschalige) zon op daken voortvarend aan te pakken en ook hier niet te wachten op de definitieve RES.*
- *De raad adviseert om niet alle kaarten te zetten op het warmtenet uit Rotterdam, maar ook alternatieven met lagere temperaturen in een grid bij elkaar te brengen.*
- *De warmtetransitie vereist een integrale benadering van energiebesparing in de gebouwde omgeving en duurzame warmtevoorziening.*

- *Er zijn minimaal 30 extra windmolens nodig, die passen niet allemaal in de Bollenstreek. Zonder plaatsing in het Groene Hart kunnen de ambities niet worden waargemaakt*
- *Richt de communicatie op specifieke groepen: eigenaren van huurwoningen, huurders, eigenaren in een VvE, eigenaren van eengezinswoningen, eigenaren van commercieel vastgoed, gebruikers, jongeren enz.*
- *Betrek vertegenwoordigende organisaties nauw bij het communicatie- en participatieproces.*
- *Arbeidsmarkt en scholing dient verankerd te worden in de RES. Beroepsonderwijs is een onmisbare schakel en partner om de grote energie- en klimaatopgaven te verwezenlijken.*

Algemeen

De Programmaraad is positief over de input vanuit het regionaal Energieakkoord Holland Rijnland (2017), waaronder de monitoringrapportage van dec2019, voor de ontwikkeling van de Concept RES.

De gekozen brede aanpak in de thema's Energiebesparing, Opwek Duurzame Energie, Warmte en Duurzame Mobiliteit is een goede basis voor de invulling van het Concept RES en om een regionale samenhang te houden bij de concrete invulling en uitvoering in de regio en de individuele gemeenten.

Als uitvoering van het Klimaatakkoord is de RES gericht op het invullen, per regio, van in totaal 35 TWh aan grootschalige opwekking van duurzame energie en op het uitwerken van concrete warmtevisies. Met daarbij speciale aandacht voor burgerparticipatie en de invulling van 50%-lokaal eigendom bij duurzame energieprojecten. De focus in ons advies ligt dan ook op deze onderwerpen.

De Programmaraad vindt de ambities in de Concept RES een goede basis voor de te maken regionale energiekeuzes, omdat die in lijn zijn met het Klimaatakkoord.

De ambities lijken haalbaar, maar zijn nog zeer algemeen en vaag ingevuld. Om de ambities voor 2030 te realiseren is een aanzienlijke inspanning en daadkrachtige aanpak nodig. Een aantal acties moet al op korte termijn, voordat de RES definitief is, in gang worden gezet. Om in 2030 tot daadwerkelijke realisatie van de ambities op het gebied van wind en zon elektriciteitsproductie moeten nu al locaties voor zulke projecten worden aangewezen, vanwege de lange termijnen die voor onderzoek, ontwikkeling, vergunningverlening etc. nodig zijn.

Het voorstel om het participatieproces per gemeente te organiseren zoals beschreven ondersteunen we van harte. Dat betreft zowel het zoeken naar als het ontwikkelen van locaties voor opwekking van duurzame energie. Het is daarbij wel van belang dat ondersteuning vanuit de regionale organisatie plaatsvindt en de samenhang tussen gemeentelijke plannen goed in het oog wordt gehouden.

De Concept RES geeft echter een verkeerd beeld van participatie via lokaal eigendom (par. 7.4). Hier wordt de indruk gewekt dat lokaal eigendom kan worden ingevuld via een dorpswindmolen, waarvan onduidelijk is wat hiermee bedoeld wordt, of een zonnepark. Het Klimaatakkoord geeft duidelijk aan dat bij ontwikkeling en realisatie van duurzame opwek projecten (zon en wind) gestreefd moet worden naar 50% lokaal eigendom. Ook in de bijlage "Voorlopige Ruimtelijke en Sociaaleconomische Principes" wordt hier grotendeels aan voorbijgegaan. Hiermee sluit de concept RES onvoldoende aan op het Klimaatakkoord. Daarnaast is een intensieve participatie gewenst bij het uitvoeren van de verduurzaming van woningen (en gebouwen) bij verschillende soorten eigenaren en bewoners

(woningcorporaties/huurders; particuliere eigenaren/huurders; appartementen/VvE's; eigen woningen) en energiebesparing in het bedrijfsleven.

Denkrichtingen

De Programmaraad is het er mee eens dat daarbij regionale keuzes moeten worden gemaakt voor locaties van wind en zon. De in de concept RES beschreven denkrichtingen (infra/landschap vs lokaal initiatief/landschap) blijven hierover echter onduidelijk en lijken ook als tegenstelling tegenover elkaar gesteld, terwijl bij nadere bestudering deze denkrichtingen eerder aanvullend lijken. Deze Concept-RES leidt daarmee tot verwarring. We adviseren om beide denkrichtingen samen te voegen in een brede aanpak en actieplan zodat in ieder geval duidelijk wordt dat:

- In lijn met de ambities in het Klimaatakkoord 50% lokaal eigendom in alle duurzame opwekprojecten nagestreefd moet worden;
- Zon op Dak nu direct en versneld moet worden aangepakt, inclusief op parkeerterreinen en andere locaties waar multifunctioneel grondgebruik mogelijk is;
- Windenergieprojecten vanuit lokale initiatieven ook grootschalig moeten zijn met windturbines van voldoende omvang om een daadwerkelijke bijdrage aan de ontwikkeling van duurzame energie te realiseren en om rendabel te kunnen opereren.

Bij de keuzes voor zoekgebieden en concrete locaties moeten ruimtelijke afwegingen (infrastructuur, natuur/landschap, bebouwing, veiligheid, netbeheer, etc) hand in hand gaan met de inzet op '50% lokaal eigendom'. Bij de ontwikkeling en realisatie van duurzame opwek dienen ook de beschermingszones van natuur en drinkwatervoorziening, inclusief de zoekgebieden voor nieuwe bronnen te worden gerespecteerd.

De Programmaraad ondersteunt daarbij de opstelling om, tegenover het huidige, provinciaal beleid, te kiezen voor zoekgebieden voor windenergie in het Groene Hart gekoppeld aan infrastructuur van grote wegen (o.a. N11, A4) en bedrijventerreinen.

De Programmaraad vraagt verder aandacht voor de onzekerheden bij de invulling van de plannen bij o.a. warmte en wind. Deze moeten worden ingevuld bij het bekijken van alternatieve scenario's.

De Concept RES gaat echter nog niet in op belangrijke aspecten die nader ingevuld moeten worden om actieve medewerking van en samenwerking met belangrijke betrokkenen te verkrijgen:

- Innovatie, kennis en adequaat opgeleid personeel in de arbeidsmarkt zijn nodig om de ambities voor 2030 te verwezenlijken. Hiertoe moet we inzetten op het aangaan van samenwerkingsverbanden, zoals bijvoorbeeld het *Centrum voor Innovatief Vakmanschap (CIV) Smart Technology*.
- De Concept RES zegt nog niets over kosten en financiering van maatregelen die de verschillende doelgroepen zullen raken. Voor het realiseren van draagvlak en participatie van de meeste doelgroepen in de realisatie van de RES ambities is inzicht in die kosten en de verdeling daarvan noodzakelijk. Voordat het communicatietraject naar bewoners wordt ingezet dient informatie over kosten en financiering daarvan voldoende helder te zijn

Thema's / Onderwerpen

Energiebesparing (incl. zon op dak/kleinschalig)

De Programmaraad ondersteunt het belang van energiebesparing bij woningen, gebouwen en bedrijven in alle gemeenten van de regio. Het is wel verontrustend dat in de monitoringrapportage van dec2019 wordt geconstateerd dat in de laatste twee jaar met volledige data (t/m 2017) de gemeten verbetering door energiebesparing nul is.

Ook in de voorliggende Concept RES wordt hieraan weinig concrete invulling gegeven, anders dan dat algemene maatregelen en voorwaarden worden genoemd. Een concretere invulling met plannen voor diverse sectoren is nodig om hierin voortgang te kunnen boeken. Een aantal punten die bij de besprekingen van de Programmaraad naar voren zijn gekomen:

- Knelpunten aangeven: waar lopen we tegen aan?
- Samenwerking benadrukken (ook richten op vastgoed en de onderlinge samenhang met partijen daarbij).
- Informatie verschaffen aan bedrijven (constructies kenbaar maken).
- Leren van andere regio's, voorwaarden stellen en meegeven aan financiële instellingen.

Voor de invulling van de 35 TWh vanuit het Klimaatakkoord/RES ligt de focus bij energieopwekking door zon op invulling van grote locaties (bedrijfsdaken; velden; langs infra; etc // > 15 kWp). Daarom zit in het Concept RES de kleinschaliger invulling bij daken van woningen, gebouwen en bedrijven in het hoofdstuk energiebesparing. Ook in het Klimaatakkoord wordt aangegeven dat een maximaal gebruik moeten worden gemaakt van de beschikbare ruimte op daken. Ook daarbij vraagt de Programmaraad om een concretere uitwerking van de plannen. Enkele aandachtspunten daarbij vanuit de Programmaraad:

- Sterker en direct starten met stimuleren van zon op dak. Veel grotere daken van bedrijven, landbouw en andere partijen blijven om een veelheid van argumenten onbenut. Gemeenten, Regio, Provincie en Rijk moeten met maatregelen komen om deze daken beschikbaar te krijgen voor zonnepanelen, onder zodanige voorwaarden dat de haalbaarheid van zonneprojecten bij deze doelgroepen niet in het gedrang komt.

In de landbouw is de LTO Noord, samen met gemeenten, al bezig om zo goed mogelijk het dakoppervlak te benutten. Voor agrarische bedrijven is het daarbij van belang om daarbij per bedrijf integraal te kijken naar het totale elektriciteitsverbruik, de benodigde (zwaarte van de) netaansluitingen de combinatie met een kleinschalige windturbine (< 35 m ashoogte).

De inventarisatiestudie van Quintel (Lit.1) geeft aan dat het potentieel van zon op dak aanzienlijk groter is dan de ambitie voor 2030. Daarbij moet er aandacht zijn voor:

- De toedeling van kosten en baten van zon op dak voor die gebouwen waar de gebouwgebruiker niet de dakeigenaar is. Investeringsbeslissingen in bouwverduurzaming zijn dan vaak lastig. Overlast door verbouwing en benutten duurzame uitstraling kunnen hierbij een rol spelen;
- Het gebruikmaken van logische momenten in de economische levenscyclus van gebouwen zoals bijv. dakonderhoud en/of vervanging of andere ingrijpende verbouwingen en renovaties;
- In kaart brengen van deze momenten voor in ieder geval de grotere gebouwen voor de periode tussen 2020 en 2030 en later
- Uitbreiding van mogelijkheden door nu niet direct geschikte, grote daken, geschikt te maken door te versterken of vernieuwen.

- Inzetten van vergunningverlening en andere, ook financiële, stimuleringsmaatregelen om bedrijven en andere gebouw eigenaren over te halen daken beschikbaar te stellen.
- Afspraken maken met verzekeraars (gevaren- en brandverzekering) hoe het toepassen van 'zon op dak' zonder (of met geringe) premieverhogingen en adequate dekking 'hand-in-hand' kan gaan.

Warmte

In de Concept RES staat een afwegingskader met diverse alternatieven aangegeven om in de (nabije) toekomst over te schakelen van het huidige gebruik van aardgas naar warmte uit meer duurzame bronnen, via grootschalige en kleinschalige warmtenetten en via duurzaam gas. De Programmaraad vindt het positief dat een groot aantal mogelijkheden worden afgewogen, maar heeft daarbij de volgende opmerkingen

- De Concept RES leunt zwaar op de warmterotonde en aanbod van warmte uit Rotterdam naar Leiden e.o. Het warmtepotentieel is op dit moment erg groot en toereikend om een groot gebied in Holland Rijnland van warmte te voorzien, de vraag is echter of dat ook in 2050 het geval zal zijn. Niet alleen Nederland maar ook Europa wil in 2050 energieneutraal zijn c.q. geen fossiele brandstoffen meer gebruiken. Dat betekent dat de basis onder die bedrijven in het Rotterdamse havengebied zal wegvallen en het warmteaanbod in die regio aanzienlijk zal afnemen. Of deze bedrijven moeten hun productie verduurzamen, waardoor mogelijk minder restwarmte vrijkomt. Is daarmee voldoende rekening gehouden?
- Specifiek m.b.t. de warmterotonde en een mogelijk leiding tussen Leiden en de haven van Rotterdam is aandacht nodig voor de mogelijke knelpunten in de toch al drukke ondergrond die een groot, regionaal warmtenet met zich meebrengt. (zie ook laatste punt Divers/Algemeen).
- Warmtevoorziening en Energiebesparing worden nu als separate onderwerpen in de Concept RES genoemd. Echter, deze thema's zijn nauw aan elkaar verbonden waardoor een meer integrale aanpak van enerzijds energiebesparing in woningen en gebouwen en anderzijds het aanbod van warmte in een gemeente of wijk in onderlinge afstemming moeten worden aangepakt. Zo zijn bij een hoog temperatuuraanbod andere besparings- en installatietechnische maatregelen nodig dan bij warmtevoorziening op lagere temperatuur. De warmtetransitie moet dan ook in nauwe samenwerking met bewoners en andere gebouwgebruikers worden georganiseerd.
- Opletten dat mensen niet ontmoedigd worden om maatregelen te nemen: door nu aan te geven dat Leiden en omgeving op het Rotterdamse warmtenet zal worden aangesloten (ook Alphen aan den Rijn houdt hier overigens rekening mee) worden duurzame warmtealternatieven ontmoedigd. Dat geldt ook voor besparingsinitiatieven: Waarom nog investeren in innovatieve, duurzame gebouwinstallaties of in duurzame warmtevoorzieningssystemen zoals aquathermie, WKO e.a., als er straks hoge temperatuurwarmte beschikbaar zal zijn? De haalbaarheid en ook de kosten van dit warmteaanbod dient verder te worden uitgewerkt op korte termijn. Het lijkt niet uitgesloten dat regionaal aanbod in de vorm van duurzame warmtevoorziening als hiervoor genoemd tegen lagere kosten kan worden aangeboden dan warmte uit Rotterdam.
- Ook warmte van 60 tot 70 graden kan zeer goed voor verwarming worden ingezet, ervan uitgaande dat voldoende energiebesparingsmaatregelen in woningen en gebouwen worden toegepast. Zelfs lagere temperaturen van ca. 50 graden zijn mogelijk als energiezuinige gebouwen beschikken over lage temperatuur

verwarmingssystemen. Cascadering kan dus een zeer efficiënte uitbreiding zijn. Hoge temperatuurverwarming wordt dan ingezet voor de centra met relatief oude gebouwen en monumenten terwijl zuiniger gebouwen met de retourleiding worden verwarmd.

- Zonthermie vraagt nog veel research en ontwikkeling. Zonthermie kan nu vooral een bijdrage leveren aan warmwatervoorziening. Voor toepassing in gebouwverwarming zal seizoensopslag nodig zijn wat de kosten ervan aanzienlijk zal verhogen.

Ruimte en opwek Duurzame Energie

Bij de discussie in de Programmaraad zijn de volgende punten aan bod gekomen, die mede aansluiten bij de punten in het hoofdstuk Algemeen.

- Wind kan beschouwd worden als de enige duurzame energiebron van betekenis in de regio met een voldoende potentieel voor elektriciteitsproductie. Plaatsing van voldoende grotere windturbines (> 3MW) is dus noodzakelijk. De Concept RES geeft voor 2030 voor wind een ambitie van 1,6 PJ aan. Deze ambitie houdt in dat zeker 30 windturbines met een capaciteit van meer dan 3 MW in de regio moeten worden gerealiseerd. De concept RES zou zo'n aantal in ieder geval moeten noemen. Zo'n aantal kan niet alleen in de Bollenstreek worden geplaatst. Plaatsing van additioneel windvermogen in het Groene Hart is onvermijdelijk als deze ambitie echt waargemaakt wordt.
- Zon: Zoals hierboven al aangegeven moet uitbreiding van grootschalige zon op daken prioriteit worden gegeven. Op basis van de inventarisatie van Quintel zou de ambitie voor Zon op Dak voor 2030 kunnen worden verhoogd naar zeker 1,2 PJ.
- De RES is een middellange en lange-termijn planning voor de elektriciteitsvoorziening. Met bestaande restricties zou nu niet teveel rekening moeten worden gehouden zoals bijvoorbeeld met het Provinciaal coalitieakkoord: over 4 jaar kan dat worden bijgesteld (en wellicht al eerder) waarbij de RES'en zoals die nu worden opgesteld juist de basis van een nieuw provinciaal energiebeleid kunnen bieden. Ook de netcapaciteit hoeft voor de RES nu geen beperking te vormen. De planning van projectrealisatie zal rekening moeten houden met de vereiste versterkingen van het net.
- Rekening houdend met de termijnen die voor de ontwikkeling van duurzame opwek, met name wind, gemoeid zijn, zou de RES in ieder geval nu al een aantal concrete locaties moeten noemen waar additioneel windvermogen zal worden gerealiseerd, via extra windturbines of uitbreiding van bestaand windvermogen. Hierbij kan worden uitgegaan van projecten en initiatieven die nu al in de Monitor Wind op Land 2018 van RVO worden genoemd eventueel gecombineerd met initiatieven die intussen in de publiciteit zijn gekomen zoals wind langs de N207;
- Goed kijken naar de kaders (infrastructuur, natuur/landschap, bebouwing, veiligheid, netbeheer, wettelijke beschermingszones, etc) waar zoekgebieden aan moeten voldoen is uiteraard belangrijk. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de Gedragscode Wind op Land en de Gedragscode Zon op Land.
- Er moet meer worden gezocht naar geschikte locaties voor wind en minder voor zon, gezien de opbrengst van grote windturbines. Daarbij moet vooral ook worden gekeken naar gecombineerde mogelijkheden van windturbines en zonnepanelen. De netbeheerplanning is daarbij ook een belangrijke overweging, zowel de aansluiting bij bestaand als de bouw van nieuw.
- In de Programmaraad zijn ook zorgen uitgesproken over impact en druk op het buitengebied bij de opwekking van zon en wind. Daarbij is het noodzakelijk om aan ruimtelijke economische principes heel zorgvuldig invulling te geven.

- In tekst: 'landschappelijke kwaliteit staat vooral voor landschappelijke structuren en samenhang, maar niet voor de *waardering* daarvan'. Die waardering is wel degelijk van belang.

Duurzame Mobiliteit

In de Programmaraad is hieraan in beperkte mate aandacht besteed, maar de raad vindt de aandacht voor duurzame mobiliteit belangrijk, in het Concept RES is de uitwerking nog te summier.

Mobiliteit kan op vele manieren bijdragen aan een verduurzaming van een energietransitie door keuzes in gebruik en soort van transportmiddelen door burgers en bedrijven. Daarbij moet ook aandacht zijn voor logistiek. Ook kan de link worden gelegd tussen (duurzame) elektriciteitsvoorziening, ontwikkeling van elektrisch vervoer als opslag en de sturing van vraag en aanbod.

Overige punten

- Diverse organisaties/koepels hebben aangegeven met een eigen aanbod met betrekking tot de energietransitie te komen of daaraan te werken, soms reeds in samenwerkingsverband. Wij vragen u om dit een zichtbare plek te geven in de Concept RES. Dit betreft onder meer voorstellen van de regionale energiecoöperatie Rijnland Energie, Hoogheemraadschap Rijnland, koepel woningbouwcorporaties (Holland Rijnland Wonen), landbouw/LTO Noord, Dunea, mboRijnland, e.a.
- Op basis van deze Concept RES kan het (participatie)proces richting inwoners nog niet starten omdat er ons inziens onvoldoende keuzes gemaakt worden en het onderscheid tussen de denkrichtingen onvoldoende is en tot onduidelijkheid leidt.
- In het participatieproces moeten bewoners van huurwoningen meegenomen worden en gebundeld van informatie voorzien over het RES-proces. Woningcorporaties hebben hierin een belangrijke rol.
- Het RES ontwikkelingsproces moet zorgvuldig worden uitgelegd waarbij op het juiste moment informatie verspreid en bijeenkomsten georganiseerd moeten worden. Woningcorporaties en lokale energiecoöperaties moeten betrokken worden in de communicatie naar bewoners.
De Concept RES geeft geen aanzet tot een communicatiestrategie anders dan dat communicatie vooral een taak van de gemeenten wordt. Voordat de gemeenten overgaan tot communicatie-activiteiten achten wij het noodzakelijk dat er een duidelijke communicatiestrategie is op basis waarvan de gemeenten bewoners en bedrijven kunnen informeren over de RES. Die strategie moet aangeven welke informatie op welk moment kan worden verspreid, zodat een effectieve participatie van de verschillende doelgroepen in de verdere RES ontwikkeling tot stand komt.
- Arbeidsmarkt en scholing dient verankerd te worden in de RES. De Concept RES maakt zichtbaar dat hier veel kansen liggen. De arbeidsmarkt zal in de toekomst mensen vragen die dit ook mogelijk maken, daarom is belangrijk dat wordt ingezet op het kiezen van juiste opleiding. Hiertoe dienen bedrijfsleven en kennisinstellingen meer betrokken te worden bij de uitwerking van de Concept RES en de aanpak op het gebied van opleiding/scholing. Daarom moeten ook scholen worden betrokken in het participatieproces en moet informatie over energietransitie en de RES onderdeel uitmaken van het leerprogramma. Beroepsonderwijs is een onmisbare schakel en partner om de grote energie- en klimaatopgaven te verwezenlijken.

Programmaraad RES Holland Rijnland

Op naar **Neutraal**
Energieakkoord
Holland Rijnland

- Relatie energietransitie met de ondergrond: extra aandacht is nodig voor uitdagingen onder maaiveld die de uitrol van de strategie met zich mee gaat brengen. In hoofdstuk 9 van de Concept RES wordt hier te summier op ingegaan.
- Bij afwegingen in onze leefomgeving moet ook de drinkwateropgave benoemd worden. Bij de vraag naar ruimte worden in het Concept RES wonen, natuur, bedrijventerreinen en mobiliteit genoemd, maar de drinkwateropgave hoort hier nadrukkelijk ook bij.